

el cartipàs

ciutat, patrimoni, memòria

núm. 150 / Olot, abril 2023

Coordinació: Xavier Puigvert • Edició: Ajuntament d'Olot - Cultura i Educació i Arxiu Comarcal de la Garrotxa

OPINIÓ / HISTÒRIA DE LES XERRADES DE CIÈNCIES A OLOT

Per què s'organitza a Olot un cicle anual de xerrades de ciències? Hi ha dos elements fonamentals per conèixer l'embrió d'aquestes xerrades. El primer, que el 1986 va néixer a Olot l'Associació Astronòmica de la Garrotxa arran de l'aparició del cometa Halley. L'observació d'aquest cometa als vorals de Batet per alguns aficionats a l'astronomia va permetre que ens trobéssim i creéssim l'embrió de l'Associació que més endavant, l'any 1992, es va constituir formalment. Llavors va sorgir l'oportunitat de poder disposar d'un observatori a l'antiga rectoria de Batet i, a partir d'aquell moment, es varen començar les observacions a l'Observatori de Batet i l'organització de xerrades sobre temes d'astronomia al saló de descans del Teatre Principal. El segon, que Marissa Llongarriu era la directora del Museu dels Volcans, secció de ciències del Museu Comarcal de la Garrotxa, i que des del primer moment l'Associació Astronòmica hi va col·laborar i van organitzar activitats conjuntament. Ella es va fer responsable d'organitzar, a Olot, la Setmana de la Ciència, que es va constituir el 1996 per primer vegada a Catalunya. Va ser durant aquesta Primera Setmana de la Ciència que es varen organitzar xerrades d'astronomia i observacions a l'Observatori de Batet. I arran d'aquesta participació, va néixer un vincle molt fort de col·laboració entre la Marissa Llongarriu i l'Associació Astronòmica de la Garrotxa.

És, doncs, a partir de 1996 que a l'Associació ens plantegem, conjuntament amb la Marissa, com a directora del Museu dels Volcans, d'iniciar conferències científiques a Olot d'una manera periòdica. Les primeres varen ser, pel març d'aquell any, "L'observació del cel nocturn", a càrrec de Joan Torres, de l'Associació Astronòmica de la Garrotxa; pel març de 1997, "La història dels cometes. El cometa Hale Bopp", també de Joan Torres; pel juny, "La clonació, enginyeria genètica", a càrrec de Susanna Balcells, professora de la Universitat de Barcelona (UB);

pel setembre, "Els primers europeus. Origen i evolució", a càrrec de Remei Bardera, doctoranda en paleontologia, del Musée de l'Homme de París, i pel novembre, "Prevenició de les malalties cardiovasculars amb mètodes epidemiològics", a càrrec de Maria Teresa Puig, doctora en medicina.

Des de l'Associació Astronòmica de la Garrotxa tenim clar que, sense la coordinació i l'entusiasme de Marissa Llongarriu difícilment s'haurien iniciat i continuat aquestes xerrades de ciències, que han estat l'embrió del cicle "Els Grans Interrogants de la Ciència", dels quals enguany celebrem la XVI edició, un cicle que ha passat per diferents etapes, concretament per quatre, durant aquests 25 anys.

En la primera etapa, els anys 1996-2005, coordinada per la Marissa, les xerrades es feien a la Sala Oberta o a la sala d'actes del Museu Comarcal, els divendres, a les 22 h. La segona, els anys 2006-2011, organitzada per la Fundació d'Estudis Superiors (FES) i el Museu dels Volcans, va ser l'inici del cicle titulat "Els Grans Interrogants de la Ciència", coordinat per Marta Fontaniol, de la FES, en col·laboració amb la Marissa. És quan es crea formalment un consell assessor de l'activitat, on col·laboren l'Agrupació Astronòmica de la Garrotxa, els instituts locals de secundària, l'Hospital d'Olot, el Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa (PNZVG) i la Institució Catalana d'Història Natural (ICHN)-Delegació de la Garrotxa. Aquest consell tria els temes i busca els conferenciants. Les xerrades es fan al Casal Marià, els divendres, a les 19 h. En aquesta etapa algunes xerrades es dupliquen, amb una sessió a les 12 h del matí per als alumnes dels batxillerats científic i tecnològic dels tres centres de secundària d'Olot. Després del parèntesi del curs 2011-2012, que no es va fer el cicle a causa del canvi d'Ajuntament, es va encetar la tercera etapa, del curs 2012-2013 al 2021-2022. L'organitzaven el Consorci de Medi Ambient i Salut Pública de

la Garrotxa-SIGMA i el Museu dels Volcans, i n'eren coordinadores Ester Sala, de SIGMA, Marissa Llongarriu (2012-2013) i Laura Baldrich, del Museu dels Volcans (2013-2022). Van continuar els mateixos col·laboradors que en l'època anterior de la FES, més el Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca (PEHOC), arran de participar en els Premis Jordi Pujiula. Les xerrades es feien al Casal Marià, els divendres, a les 19 h. A causa de la pandèmia, durant un temps es van traslladar a la sala El Torín. Durant aquesta etapa, es comença a gravar les xerrades i es poden veure en directe pel canal de YouTube del PEHOC, on queden enregistrades. Finalment, una quarta etapa s'inicia en el curs 2022-2023. A partir d'ara, l'organitzen el consorci SIGMA, l'Espai Cràter i el PEHOC, i hi col·laboren la FES i l'Agrupació Astronòmica de la Garrotxa, sota la coordinació d'Ester Sala, Alba Ocaña, Laia Martí i Marion Timothée. Les xerrades es fan a l'Espai Cràter, els divendres, a les 19 h.

Quins són els objectius que s'han marcat durant tots aquests anys pel que fa a temes i ponents? Que s'apropi la ciència a tothom, que es conegui el que s'està investigant en aquests moments, que els nostres joves investigadors de la Garrotxa ens expliquin els seus treballs, que els treballs de recerca dels estudiants de batxillerat i els projectes dels alumnes de cicles formatius es coneguin i que els estudiants de batxillerat puguin saber què s'està investigant actualment.

El balanç és aquest: s'han fet unes 140 xerrades, si només comptem les del cicle "Els Grans Interrogants de la Ciència", més unes 30 de la primera etapa; des de l'any 2012 s'han comptat els assistents per sessió i en surt una mitjana de 80 persones. Tot un èxit, per a una ciutat com Olot, tenir un cicle de xerrades de ciències com aquest.

ANTONI BACH PLAZA

Membre del consell assessor
i de l'Associació Astronòmica de la Garrotxa

MONOGRAFIES

Annals del Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca, núm. 33, Olot: Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca, 2022 [2023], 372 p.

ASSOCIACIÓ CULTURAL GARROTXA,
Colada de lletres. Premis Narrativa curta 2020, Sant Joan les Fonts: Oliveras, 2023, 131 p.

ASSOCIACIÓ CULTURAL GARROTXA,
Colada de lletres. Premis Narrativa curta 2021, Sant Joan les Fonts: Oliveras, 2023, 102 p.

Camins de llibertat. Guia de senders dels maquis. Ruta Jové-Gros de Prats de Molló a Manlleu, Barcelona: Memorial Democràtic de Catalunya, 2023, 83 p.

CAMPOS, Miquel et al.,
Aigua a dojo! Estanyes, estanyols, brolladors i llacunes del Pla de l'Estany, Cornellà de Terri: Edicions MMV, 2022, 245 p. (Llegat Patrimonial del Pla de l'Estany; IV)

CULEBRAS, Jesús (coord.),
Mahamadou Dambelleh. L'obscur raig aquàtic, Sant Joan les Fonts: Oliveras, 2023, 103 p.

FARRÉS, Andrea et al.,
La necesidad y la posibilidad de prohibir las armas explosivas, Barcelona: Centre Delàs d'Estudis per la Pau, 2022, 37 p. (Informe del Centre Delàs; 57)

GARCÍA, Mei,
Grup d'Amics Garrotxa d'Abans. Fotos antigues de la Garrotxa i altres indrets, 1880-2000. Volum quart, Sant Joan les Fonts: Oliveras, 2023, 191 p.

HERNÁNDEZ, Gaspar,
El radiofonista, Barcelona: Columna, 2023, 233 p.

PLANTALECH, Salvador i GELIS, Joan,
La moneda de la Garrotxa. Mil anys d'història monetària (ss. X-XX), Sant Joan les Fonts: Oliveras, 2023, ?? p.

SCHLEGEL, Anna N.,
Veritablement global. Teoria i pràctica per portar la vostra empresa a mercats internacionals (Edició revisada), Barcelona: LaBreu, 2023, 140 p. (Banda Ampla; 8)

SOY, Marta,
La llegenda de la rosa i el llibre, Sant Joan les Fonts: Oliveras, 2023, 122 p.

VERGÉS, Salvador,
Els pergamins de l'Alguer, Barcelona: Viena, 2023, 373 p. (Narrativa; 86)

VILA, Anna i CROS, Josep M.,
Retalls de vides. Segona part, Sant Joan les Fonts: Oliveras, 2023, 105 p.

VILA, Conrad,
Balandrau. Entre foc i neu, Sant Joan les Fonts: Oliveras, 2023, 181 p.

CONTES IL·LUSTRATS / NOVEL·LA GRÀFICA

CAUSADIAS, Ernest,
FIS. Res és el que sembla, Sant Joan les Fonts: Oliveras, 2023, 114 p.

ROS, Anna; BONET, Octavi; PLANAGUMÀ, Llorenç; BÉJAR, Xavier i SCHAMUELLES, Nia,
Històries de l'Esquix. El viatge d'una gota d'aigua de la Vall d'en Bas a la Moixina, Olot: Tosca. Serveis Ambientals d'Educació i Turisme, 2023, 13 p.

ARTICLES

ARXIU COMARCAL DE LA GARROTXA,
"Bibliografia de la Garrotxa (novembre 2021-octubre 2022)", *Annals del Patronat...*, p. 343-364.

BARNADAS, Joan,
"L'administració de justícia a la

Garrotxa durant la Guerra espanyola (1936-1939): Els casos d'Olot, Sant Joan les Fonts i Sant Jaume de Llierca", *Annals del Patronat...*, p. 121-182.

BARTOLOMÉ, José Luis,
"Els *Founding Fathers* i la tradició clàssica", *Auriga. Revista de Divulgació i Debat del Món Clàssic*, núm. 115, febrer-març 2023, p. 20-23.

BUXÓ, Ramon et al.,
"Les primeres societats neolítiques de Catalunya, 5600-4500 aC: Estat de la qüestió i nous reptes de recerca", *Cypsela. Revista de Prehistòria i Protohistòria*, núm. 22 (2022), p. 7-10.

CANAL, Jordi,
"Introducció: El carlisme y la prensa", *Pasado y Memoria. Revista de Historia Contemporánea*, núm. 26 (2023), p. 1-6.

CANAL, Jordi,
"De Barcelona a Buenos Aires (1889-1898): Francisco de Paula Oller, la propaganda carlista y la fundación de *El Legitimista Español*", *Pasado y Memoria. Revista de Historia Contemporánea*, núm. 26 (2023), p. 76-100.

CAO, David,
"Iconos y Sanctasanctorums de la patria: las galerías de ciudadanos ilustres en Catalunya y Balears (1871-1923)", *Pasado y Memoria. Revista de Historia Contemporánea*, núm. 26 (2023), p. 279-307.

CLARÀ, Tura,
"Les escoles de nenes de Besalú", *Annals del Patronat...*, p. 215-239.

DÍAZ-CARVAJAL, Antònia i AGUSTÍ, Bibiana,
"Arqueologia al castell del Cós (Montagut i Oix, la Garrotxa)", *Annals del Patronat...*, p. 9-22.

DORCA, Jordi,
"Cinema imprès", *Revista de Girona*, núm. 337 (març-abril 2023), p. 107.

DURALL, Joaquim,
"Los Pujol [família de blanquers d'Olot]", dins *Lo que el viento nos dejó*, Barcelona: l'autor, 2022, p. 1-42.

FRIGOLA, Joan; TREMOLEDA, Joaquim i CASTANYER, Pere,
“La vil·la romana dels Pompeu o Can Ring (Besalú, la Garrotxa)”, *Auriga. Revista de Divulgació i Debat del Món Clàssic*, núm. 115, febrer-març 2023, p. 4-14.

FUMANAL, Miquel Àngel; SOLÀ, Xavier i TEIXIDOR, Xavier,
“El mas Toralles de Puigpardines, a través d’un inventari del 1779”, *Annals del Patronat...*, p. 107-120.

GARCÍA, Beatriz,
“RCR Arquitectes, palpitació amb la natura”, *Bonart*, núm. 197 (març-agost 2023), p. 27-30.

GUTIÉRREZ, Jesús,
“Reflexions sobre l’evolució del règim senyorial. Molins i domini de l’aigua als pobles de la Vall d’en Bas”, *Annals del Patronat...*, p. 183-196.

HERRERO, Antoni,
“Josep Murlà, el cronista ‘oficial’ de Bianya”, *Bisania. Publicació Anual del Municipi de la Vall de Bianya*, núm. 30, març 2023, p. 12-14.

MERINO, Imma,
“L’estrany i pertorbador camí d’un personatge [Tár, de Todd Field]”, *L’Avenç*, núm. 499, març 2023, p. 66-68.

MURLÀ, Josep,
“La cançó popular ‘L’assassinat del rector de Sant Pere de Bianya’”, *Bisania. Publicació Anual del Municipi de la Vall de Bianya*, núm. 30, març 2023, p. 18-19.

PADRÓS, Joan Antoni,
“‘Passa perill que en Fageda no haja defraudat lo delme’. La lluita entre el frau pagès i l’exacció feudal a la Vall d’en Bas, segle XVI”, *Annals del Patronat...*, p. 23-84.

PLANAS, Ricard,
“Construcció d’un simulacre [Adrià Gamero]”, *Bonart*, núm. 197 (març-agost 2023), p. 68-69.

POLLS, Glòria,
“Mater [Claudi Casanovas]”, *Bonart*, núm. 197 (març-agost 2023), p. 55.

PUIG, Miquel,
“La fortalesa de Castellfolit de la Roca a final del segle XVII”, *An-*

nals del Patronat..., p. 85-106.

SERRA, Maria de Lluc i VICO, Alexandre,
“Uns botticelli a Olot? Els dipòsits d’art a la Garrotxa durant la Guerra Civil”, *Annals del Patronat...*, p. 197-214.

TO, Lluís,
“Drapers and tailors. Fashion and consumption in medieval Catalonia”, dins G. NIGRO (publ.), *La moda come motore economico: innovazione di processo e prodotto, nuove strategie commerciali, comportamento dei consumatori*, Florència: Universitat de Florència, 2022, p. 25-44.
Conté informació sobre el sastre Berenguer de Costa, de Besalú (1345).

VILA, Pep,
“Gil Torras i Bassols: xocolater i magatzemista de productes colonials a Olot (1850) (I)”, *Revista de Girona*, núm. 337 (març-abril 2023), p. 62-63.

ZAPATA, Jordi i TEIXIDOR, Xevi,
“De boscos, d’inventaris i d’ordenances reials”, *Bisania. Publicació Anual del Municipi de la Vall de Bianya*, núm. 30, març 2023, p. 20-21.

TEXTOS ELECTRÒNICS

Anna Manel·la (1950-2019). Catàleg raonat, Olot: Museu de la Garrotxa-Àrea de Cultura i Educació. Ajuntament d’Olot, 2023, 215 p. [en línia]. Disponible a: <www.olotcultura.cat/wp-content/uploads/2023/03/CATALEG-ANNA-MANEL%20B7LA_FINAL.pdf>

LOCKWOOD, Michael,
Catàleg dels odonats de la Moixina i del Parc Nou, Olot: SIGMA-Ajuntament d’Olot-Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa, 2022, 19 p. [en línia]. Disponible a: <biodiversitatmoixinaparcnou.consorcisigma.org>

LUNA, Toni; CERAROLS, Rosa; SALLA, Pere (dir.),
Teoría y Paisaje, III: Paisajes creativos. El arte y la reinvencción de los paisajes, Olot-Barcelona: Observatori del Paisatge de Catalunya-Universitat Pompeu Fabra, 2022, 161 p. [en línia]. Disponible a: <http://www.catpaisatge.net/cat/documentacio_coedi_17.php>

BREVIARI

L’Arxiu Comarcal de la Garrotxa ha ingressat un exemplar de la tesi de llicenciatura de **Gil Anglada i Llongarriu** (Sant Joan les Fonts, 1951). El treball, dirigit per Joan Carreras Péra i titulat *Mostra de goigs de la Garrotxa*, va ser defensat el 9 de maig de 2022 a l’Institut Superior de Ciències Religioses de Girona (ISCRG). Constitueix un inventari exhaustiu de les composicions poètiques per ser cantades en actes religiosos (goigs, virolais, aves, himnes, pregàries, divinos...) que es documenten a la comarca entre els segles XVII i XXI.

...

El Museu de la Garrotxa i l’Àrea de Cultura i Educació de l’Ajuntament d’Olot han editat el catàleg digital que aplega l’obra artística d’Anna Manel·la Llinàs (Olot, 1950-2019). És el fruit de la recopilació feta durant els darrers dos anys de la producció de l’artista olotina en els camps de l’escultura, la pintura i el dibuix. L’aparició del catàleg coincideix amb la nominació als Premis ACCA (Associació de Crítica d’Art) de l’exposició produïda pel Museu de la Garrotxa com una de les 5 millors exposicions de recerca històrica que es van fer a Catalunya l’any 2022.

...

Recentment, la **Fundació Josep Irla** ha incorporat al projecte digital *Memòria Esquerra. La hiperenciclopèdia històrica d’Esquerra Republicana* (<https://memoriaesquerra.cat/hemeroteca>) els exemplars de diverses publicacions periòdiques conservades a l’Arxiu Comarcal de la Garrotxa. El projecte, iniciat l’any 2007, té per objectiu referenciar les personalitats, les publicacions, les entitats i els fets més rellevants vinculats als més de 90 anys d’història d’Esquerra Republicana de Catalunya (ERC). Entre les biografies dels principals dirigents d’ERC del període republicà que es poden consultar en aquest espai digital, hi trobem les de Ramon Calm i Clota (Sant Privat d’en Bas, 1896–Tampico, 1972), Antoni Dot i Arxer (Olot, 1908–Houston, 1972) i Pere Màrtir Rossell i Vilar (Olot, 1883–Barcelona, 1933).

JOAN BARNADAS (joan.barnadas@gmail.com)

Feminitzar el nomenclàtor d'olotins il·lustres no és una tasca fàcil. Olot ha estat sempre una societat molt tradicionalista i conservadora, i ni tan sols els sectors més trencadors i revolucionaris van promoure que les dones ocupessin llocs de rellevància social. Les poques que van treure una mica el cap eren noies joves que feien de mestres o de bibliotecàries, o mestresses de casa de famílies benestants que feien poesia o que es preocupaven per millorar l'ensenyament de les noies.

Ara, gràcies a l'estudi de Carles Ribera sobre el setmanari *Acció Ciutadana* (1930-1934), hem descobert una pionera en el camp del periodisme i l'activisme social: Llibertat Serra i Bartrina (1913-1988). Nascuda a Perpinyà i de família obrera, va estudiar les primeres lletres a l'escola nacional d'Olot, el batxillerat a Girona i l'any 1931 va obtenir el títol de mestra. Era una feminista convençuda que va debutar com a col·laboradora del setmanari amb un article titulat "La manca d'espiritualitat femenina", on escrivia: "Ultra això, la vida és quelcom gran i *complexe* per a dedicar-la única i exclusivament a rentar uns plats, parlar la taula o fer una bugada". Tot i així, va començar a publicar amagada sota el pseudònim *Una olotina* i va continuar escrivint com a *Hebe Montblanc*. Té el trist honor de ser la primera i única col·laboradora femenina del període olotí del setmanari republicà *Acció Ciutadana* (1930-1932). Una dona entre més de 60 homes. I una de les poques de l'etapa gironina, al costat de primeres espases com Aurora Bertrana i Anna Murrià. Tres entre un centenar. La Llibertat no només de-

fensava el dret de les dones a rebre una bona educació i a ocupar llocs públics, també era una activa militant política. Seu és un vehement article editorial, publicat al setmanari olotí *Esquerra*, on recriminava que els bisbes alemanys benèssin Adolf Hitler.

El 1934, la Llibertat va obtenir "el lloc més destacat de la seva promoció" de mestres nacionals i li van donar plaça primer a Girona i després a Bordils. Es va casar civilment amb l'escriptor i periodista d'Estat Català Manuel Cruells i Pifarré i van tenir una filla en comú, la Roser (1937). Un cop acabada la guerra, la Llibertat va ser processada pel Tribunal Regional de Responsabilitats Polítiques i va ser depurada del cos de mestres nacionals. Figura a la Causa General de Bordils, a l'apartat d'"Agitadores y propagandistas". És l'única dona. Aleshores es va establir a Olot, a casa de la seva mare. Aquí la van obligar a casar-se per l'Església. Ho va fer per poders, perquè el seu marit era a l'exili. També li van fer canviar el nom de pila, perquè no existia cap santa Llibertat. Oficialment, va passar a anomenar-se *Dolores Serra*.

El 1948 va sol·licitar el reingrés al cos de mestres nacionals, però li van denegar. Va sobreviure fent traduccions a l'espanyol. Va haver de criar la filla ella sola, perquè el seu marit va tornar de l'exili amb una altra parella i mai es van tornar a ajuntar. Quan la mare de la Llibertat va morir, l'any 1954, ella i la seva germana es van traslladar a viure a Barcelona. Va morir el 1988, en plena democràcia, sense cap reconeixement públic.

UN TOC AMB EL PEHOC / DESPRÉS DE L'ENSURT... LA REFLEXIÓ

No és la primera vegada que a l'església parroquial de Sant Esteve d'Olot hi ha un robatori. Fa uns anys, algú, amb impunitat total, va arrencar cinc figures de querubins del retaule barroc del Roser. No han faltat tampoc petits furtus a les caixetes de donatius aprofitant els horaris de les diverses celebracions litúrgiques. S'hi ha anat posant remei però, malgrat tot, ha tornat a passar: la nit del 18 de març, els lladres hi van tornar, d'una manera més planificada, sense deixar empremtes i fent destrosses. El resultat: un petit aparell electrònic i pocs diners robats, i uns grans desperfectes. Ara ens toca reflexionar, fer una anàlisi acurada de la seguretat i veure com millorar-la perquè no torni a passar, posar-los-ho difícil o fer quasi impossible que hi tornin.

L'edifici de Sant Esteve guarda un patrimoni artístic d'art sacre dels més importants de la diòcesi de Girona: en pintura (hi ha un Greco), des del gòtic al segle XX, igual que en escultura, orfebreria, ornamentals, llibres de cor... Actualment, una associació gestiona aquest patrimoni i el del santuari del Tura, i ens hem de preguntar per on s'ha fallat, quins errors hi ha hagut en la seguretat, i si n'hi ha hagut, valorar si era inevitable. És clar que davant un robatori planificat cal una seguretat més gran i extensible a totes les parts de l'edifici.

Aquest fet ha de servir per evitar nous robatoris, però també per preservar el patrimoni per si mateix i per salvar l'edifici de vandalismes o destrosses que en molts casos poden esdevenir irreversibles. Ens toca a nosaltres conservar, cuidar, mantenir i protegir el que ens ha arribat després de segles, quan els fenòmens naturals, les guerres o les accions irracionals no han malmès el llegat del temps.

Aquest patrimoni sacre forma part indiscutiblement de la història i del patrimoni de la ciutat d'Olot i de tots els seus ciutadans, creients i no creients. Per tant, la seva conservació ve marcada per tres factors clau: l'educació de les futures generacions –i per això Sant Esteve i el Tura estan oberts a tots els centres educatius amb l'objectiu de donar a conèixer i fer estimar aquest patrimoni–; la implicació de la ciutat en tots els seus àmbits culturals, i que els poders públics, dins les seves competències, en potenciïn el coneixement i la salvaguarda. Així protegirem un patrimoni que, per ser sacre, no és menys important que el monumental o geològic. Aquest robatori ha estat un avís prou important com per pensar-hi. Per sort aquest cop han sonat les alarmes... Cal escoltar-les... i que el bisbat també les escolti.

CARME GRAU I OLIVERAS

No sé si sabeu que el diccionari s'actualitza anualment, igual com si fos un equip informàtic: els parlants voten el neologisme de l'any i l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) inclou nous termes en aquesta obra normativa. Ara que arriba l'abril i el mes de les flors per excel·lència, doncs, volem parlar d'aquestes noves incorporacions de lèxic al diccionari que són, com la primavera, una entrada d'aire nou.

Durant el 2022 hi va haver dues actualitzacions del diccionari normatiu: van entrar-hi paraules noves com ara *resilient*, *feminicidi* o *trans*, i se'n van modificar més de 600, amb canvis o noves accepcions. Alguns exemples d'aquestes modificacions són *pintar* (en el sentit de "aquesta pel·lícula pinta bé"), *sidral*, com a desordre, soroll, *pelar-se* (amb el significat de tallar-se els cabells) o *concertat*, que amplia el significat amb exemples com "escola concertada". És interessant la incorporació d'expressions col·loquials com per exemple: *I un be negre, per collons, fet un fàstic, tenir ous, anar d'un pèl, amb els pixats al ventre, de pet, de llarg*, etc.

El neologisme de l'any

Quan s'acosta el final d'any, l'Observatori de Neologia de la Universitat Pompeu Fabra i l'IEC fan públic el neologisme guanyador d'entre els 10 que es proposen i que, per circumstàncies diverses, han tingut una rellevància durant aquell any. El neologisme que guanya és discutit per la Comissió Lexicogràfica de l'IEC com a candidat per incorporar-se al diccionari normatiu. Aquesta és la llista de possibles noves incorporacions que l'any passat es van sotmetre a votació popular: *birra*, *revictimització*, *metavers*, *salut mental*, *micromobilitat*, *submissió química*, *nanosatèl·lit*, *tuti*, *poliamor* i *violència vicària*.

En altres edicions s'havien acceptat al diccionari normatiu mots com *dron* (2016), *vegà*, *-ana* (2017), *sororitat* (2018) o *coronavirus* (2020). L'any passat, el neologisme que va obtenir més vots en l'enquesta va ser *birra*. A diferència de tots els altres mots de la llista, que estaven més relacionats amb temes d'actualitat o que eren més tècnics, els parlants van escollir una paraula del registre informal.

Aquesta elecció evidencia l'interès dels parlants a incorporar al diccionari mots col·loquials que estan ben consolidats en la llengua, però que no apareixen en les obres normatives. Ara la Secció Filològica de l'IEC valorarà la incorporació d'aquesta paraula i, si finalment apareix al diccionari, anirà classificada amb alguna abreviatura que orienti sobre el seu ús popular o col·loquial.

El Nomenclàtor mundial

El 15 de desembre del 2022 es va presentar el *Nomenclàtor mundial*, que conté 8.500 topònims d'arreu del món amb les propostes que l'Institut fa per tal de fixar algunes grafies o formes que generaven dubtes, destinades sobretot a mitjans de comunicació o obres amb caràcter divulgatiu. Es pot consultar al portal de recursos lingüístics de l'IEC.

Aquesta obra recull topònims que ja tenen una forma en català, com per exemple *Atenes* o *Venècia*; topònims que no tenen una forma en català però provenen d'una llengua amb alfabet llatí, com exemple *Frankfurt* o *Los Angeles*, i topònims que no tenen una forma en català i que provenen de llengües amb altres alfabetes, com per exemple *Nanjing* (del xinès) o *Yerevan* (de l'armeni). És interessant comentar alguns topònims que han incorporat formes noves. Un cas és el de les ciutats de *Pequín*, *Bombai* o *Ulanbaatar*, que admeten formes secundàries com *Beijing*, *Mumbai* o *Ulan Bator*, o del país *Myanmar*, que també admet com a forma secundària *Birmània*. Hi ha alguns canvis ortogràfics rellevants en ciutats com *Zúric* i *Múnic* (en lloc de *Zuric* i *Munic*, que eren les formes anteriors), *Shanghai* (en comptes de *Xangai* i *Shangai*) i *Kiiv* (no *Kiev*). Es mantenen com abans topònims com *Himàlaia*, *Marràqueix*, *Tibet* o *Istanbul*.

Es tracta d'una nova obra de referència que s'afegeix a les que es poden consultar de manera lliure i gratuïta a través del portal de recursos de l'IEC. Aquesta petita mostra de nous recursos i propostes van en la línia d'acostar la llengua als parlants, fer-la més actual i moderna; en definitiva, fer-la més viva i més accessible tant als parlants com als divulgadors. Fem una birra i enraonem-ho?

ELS NOMS DE LA TERRA / CLOSELLS DESCONCERTAT

XAVIER PUIGVERT I GURT

En una serena reflexió sobre els canvis que el bonisme imperant imposa en el nomenclàtor, el periodista Joan Trillas ens recordava recentment que qualsevol nom de carrer no deixa de ser fruit d'un pacte social. I que, ens agradi o no, aquell antic pacte s'ha de mantenir si no volem esborrar la història. Per dir-ho millor: si volem mantenir el sentit històric.

Forçar la situació per substituir aquells noms que no concorden amb el pensament predominant sempre ha originat absurds, no només ara. En el llistat de carrers olotins destaca, per damunt d'altres, el cas del carrer de *Mateu Closells*. Aquesta via era inicialment un camí que unia la vila amb un mas dels afores: d'aquí el nom de *camí del Closells*, que els parlants solien transformar en *camí dels Closells* per la necessitat de concordar article i substantiu. A mesura que camps i horts del sector deixaven pas a noves construccions, cap al final del segle XIX, es va començar a parlar de *barri*, *barriada* o *caseriu del Closells*, de la mateixa manera que existia una *font del Closells* i un *hostal del Closells*. Sempre i sense discussió, prenent el nom antic, neutre i pragmàtic de la masia com a referent. Una lògica d'un pes aclaparador.

La gènesi de l'absurd va tenir lloc en el moment del traspass de domini de la població de l'obediència republicana a la franquista, pel febrer de 1939. Els vencedors, eufòrics, van expressar la ferma voluntat de recuperar "los nombres que habían sido cambiados por anteriores Ayuntamientos" en el nomenclàtor urbà. I un regidor entrant va anar més enllà i, en sessió del Ple d'abril d'aquell any, va demanar que en la retolació "se tenga en cuenta los personajes y víctimas de Olot". Una mesura inquietant, perquè deixava a l'arbitrarietat del nou règim adjudicar les etiquetes de *personatge* i *víctima*. Com per art d'encanteri, la denominació vernacla va ser convertida en un homenatge al suposat prohombre Mateu Closells (Olot, 1514-1580), no sol·licitat oficialment per ningú, que elevava un notari local a la categoria de personatge i abocava el mas a ser-ne víctima. Aquella extralimitació –bausia a ulls d'un toponomista!– es va fer efectiva ràpidament i es va consolidar en el nomenclàtor de la democràcia.

Afortunadament, tot i la rescissió unilateral del pacte social per l'autoritat, el poble encara sol anomenar el carrer sense el *Mateu*. No és rebel·lia: és més curt.

Una de les habilitats humanes que el pas dels anys ha deixat enrere és la nostra capacitat d'interpretar els rastres que trobem a la natura. Quan ens endinsem dins els espais naturals ho fem més per satisfer la necessitat d'evadir-nos del trepidant ritme de vida diari que no pas per l'ansia de conèixer allò que ens envolta. I, així, detalls que se'ns mostren davant nostre ens passen desapercebuts. Molt poc sovint ens fem preguntes com: Quin és l'animal que ha deixat aquestes marques a la base del tronc? Quin ocell ha construït aquell niu? Qui ha rosegat aquesta pinya? Qui viu en aquest cau a peu del marge? A quin carnívor pertany aquest excrement dipositat sobre una pedra al mig del camí?... Per ser capaços de respondre només fan falta dues coses: tenir curiositat i disposar de temps. Curiositat per voler descobrir tot aquest conjunt d'enigmes que ens planteja la natura i que tan sols un ull inquiet és capaç de detectar. I disposar de temps per estar-s'hi de forma lenta, pausada i amb la clara voluntat d'entendre les relacions interespecífiques que s'hi esdevenen. Però no tot són incògnites difícils de resoldre, n'hi ha algunes de ben senzilles.

Un dels rastres més evidents que podem trobar a la natura i més fàcil d'identificar-ne el responsable són les banyeres del senglar (*Sus scrofa*). Segur que caminant pel bosc les haureu vist. Són petits tolls d'aigua emplaçats en terrenys

planers, al mig del bosc, que tenen les vores modelades pel llom dels senglars i això els dona una forma arrodonida, talment com si fos una banyera. Hi ha fang per tot arreu, tant dins el bassiol com al voltant. Els senglars visiten periòdicament aquests jacuzzis naturals per refrescar-se perquè, encara que a la pell posseeixen unes estructures que semblen glàndules sudoríparaes, no suen i, per tant, necessiten rebolcar-se a l'aigua per mantenir la regulació tèrmica del cos. Però, sobretot, per una altra finalitat que els aporta molts més beneficis: desparasitar-se. Quan hi arriben, normalment a la nit, els senglars furguen el toll amb el morro per "produir" fang. A continuació, es rebolquen dins la bassa fins quedar ben arrebossats. Quan surten, busquen un arbre proper on refregar-se i treure's el fang que haurà atrapat els paràsits que vivien camuflats dins el seu dens pelatge. Per això és habitual que a pocs metres del toll de fang hi hagi un o més arbres, sovint són pins, que presenten l'escorça de la base del tronc manllevada i empastifada de fang com a conseqüència del refregament. Si observeu les petjades al fang del voltant de la banyera, podreu saber qui n'ha estat el darrer usuari, si un gran mascle solitari o un grup matriarcal amb els seus garrins. Quan acaben el tractament cosmètic natural, els senglars tornen a endinsar-se en l'espessor del bosc, lliures de paràsits i més contents que un gínjol. L'escassetat de pluja dels darrers mesos ha fet que els senglars s'hagin hagut d'espavilar per trobar indrets alternatius on refrescar-se i aplicar-se aquests banys de fang, i per això han baixat a cotes més baixes, més properes a camps de conreu, per a desesperació dels pagesos que en pateixen els danys.

Saber interpretar els rastres que els animals deixen a la natura ens fa connectar molt més amb els seus ritmes naturals. Descobrir els enigmes que ens plantegen ens fa adonar de la intensa activitat que hi ha dins els boscos, molta més de la que ens podem arribar a imaginar. Transitarem per la natura per esbargir-nos i per treure'ns les cabòries del cap, però que bé que aniria que aprofitéssim aquestes passejades per conèixer-la una mica millor!

LA NÒRIA DEL TEMPS, 4 / PERIODISME (3)

DOMÈNEC MOLI

Ja hem fet menció a la gran quantitat de publicacions que veieren la llum a les darreries del segle XIX i principis del XX, fins a 1936, quan tot canviaria. D'aquella premsa, el que més sobta són les publicacions humorísticofríquies. Especialment, perquè serà un tipus de revista que ja no apareixerà mai més a Olot. Ni durant la dictadura ni durant la monarquia. És com si la gent que omple els rotatius hagués perdut definitivament el sentit de l'humor, la qual cosa és un autèntic mal auguri. Les impremtes que editaven els setmanaris assumien una feina molt feixuga, perquè durant aquells anys les solucions tècniques de què disposaven els tipògrafs es limitaven quasi exclusivament a les que havia inventat quatre-cents anys abans Gutenberg. Els tipus mòbils, les minerves o com a màxim les màquines planes; la compaginació es feia manual; les il·lustracions seguien uns camins increïbles fins a convertir-se en clixés... De fet, per sortir a la llum pública els dissabtes es començaven a distribuir els tipus de l'edició anterior i els dilluns a compondre els de la futura. I de vegades arribava el divendres i sobrava espai, per tant calia inventar-se alguna cosa per omplir-lo. Tot això s'explica com un agraïment a aquelles impremtes: gràcies a la seva paciència, avui gaudim d'un testimoni impagable de

com vivien, pensaven, es divertien i patien aquelles societats d'avantguerra.

Acabada la guerra, la dictadura i l'Església s'apoderaren del dret a la informació. Dia de la victòria, dia de la mort de José Antonio, dia d'en Francisco, dia de *los caídos por Dios y por España*, Setmana Santa, Corpus, Quaresma... Els temps que ells assenyalaven marcaven el rellotge de la vida de les ciutats i, per tant, eren els esdeveniments més comentats en la premsa dels anys de la llarga postguerra. Els setmanaris locals amb l'arribada de la monarquia anaren canviant de nom. Era un intent per tal de conservar per inèrcia els subscriptors que havien acumulat les revistes del Movimiento i de l'Església en uns moments en què mostrar fidelitat a aquests dos estaments tenia premi. Així, el setmanari *Olot-Misión* passa a titular-se *L'Olotí* i l'innombrable *iArriba España!* passa a dir-se *La Garrotxa*, i més tard *La Comarca d'Olot*, que ha quedat com a darrer supervivent d'aquella inefable premsa. Aquest setmanari ha tingut etapes en què diferents directors li han insuflat un esperit determinat. Quan ha estat en mans de gent dels partits polítics ha perdut molt d'interès. La manca de crítica, la subordinació a les consignes, siguin del caràcter que siguin, van sempre en perjudici de la informació.

JOSEP M. MUÑOZ

L'any 1942, l'arquitecte barceloní Josep Lluís Sert –un dels fundadors del GATCPAC, exiliat el 1939– publicava, a Harvard, d'on va ser professor i degà de l'Escola Graduada de Disseny, un llibre ja clàssic de l'urbanisme modern: *Can Our Cities Survive?* (quaranta anys després, la Generalitat de Catalunya en va publicar una traducció al català: *Poden sobreviure les nostres ciutats?*). Sert hi ofería un ventall de solucions als quatre problemes bàsics que havia de resoldre l'urbanisme modern: Habitatge, Lleure, Treball i Transport. Unes solucions explícitament basades en les propostes dels Congressos Internacionals d'Arquitectura Moderna (CIAM), recollides a la cèlebre Carta d'Atenes, que va ser publicada per Le Corbusier el 1942 i que va esdevenir un text d'una influència pregonera sobre l'urbanisme europeu i americà en els anys posteriors a la Segona Guerra Mundial, però que a la distància dels anys ha estat justament criticat per la simplificació de les seves propostes i pel dogmatisme i manca de flexibilitat.

Amb el pas del temps, que és l'únic àrbitre fiable en el camp de l'arquitectura i l'urbanisme, la proposta de l'arquitecte francosúís que va adoptar el pseudònim de Le Corbusier –al capdavant, es considerava un artista i, en el seu passaport, va fer constar que la seva professió era “*homme de lettres*”– ha estat criticada de forma creixent, al mateix temps que s'assenyalaven les seves afinitats, als anys 1920, amb el feixisme. Una de les detractores més congruents de la idea de “la Ciutat Radiant” de Le Corbusier va ser l'activista nord-americana Jane Jacobs, que el 1961 va publicar un llibre, *The Death and Life of Great American Cities*, que reaccionava contra l'urbanisme pretesament “racionalista” de Le Corbusier i dels seus hereus dels anys 1950, com va ser en el cas de Nova York el tot-poderós urbanista Robert Moses. Enfront de la idea que tenia l'urbanisme modern de la “ciutat funcional”, que paradoxalment anava en contra de la vitalitat de la ciutat mateixa, Jacobs defensava una ciutat amb usos mixtos, i posava l'accent en la idea d'una ciutat feta per caminar.

Avui el debat sobre el model de ciutat, fins i tot sobre la forma de la ciutat, és d'una actualitat viva –i no només per la proximitat de les eleccions municipals. A Barcelona, la pro-

posta de la ‘superilla’, compartida amb d'altres ciutats, ha revoltat alguns defensors a ultrança de l'Eixample de Cerdà (o potser hauríem de dir d'una determinada concreció de l'Eixample), que fins i tot han acudit als tribunals de justícia per mirar d'aturar-la. Mentrestant, a París ja es parla de la ‘Ville du Quart d'Heure’, la ciutat del quart d'hora, una aposta per la proximitat, amb la idea que els veïns puguin trobar prop de casa tot el que és essencial per a la vida: fer les compres, treballar, esbargir-se, cultivar-se, fer esport, cuidar-se, tot plegat a una distància de 15 minuts a peu o 5 en bicicleta. Com apunta el geògraf Oriol Nel-lo (*Ara*, 24/3/23), la idea de la superilla respon a “un corrent històric de fons”, comú a moltes ciutats: “un corrent indefugible que té per objectiu recuperar l'espai públic per a usos ciutadans i afavorir la diversitat i la barreja d'usos urbans, així com promoure el transport públic i els desplaçaments a peu i en bicicleta per davant de l'automòbil privat”.

No sé pas si aquest debat, centrat en les grans ciutats americanes o europees, és traslladable a les ciutats mitjanes de Catalunya, com Olot, però penso que fariem bé de no restar-ne al marge. Un dels aspectes de l'urbanisme lecorbusierà que ha tingut conseqüències més funestes arreu és la seva manca de sensibilitat –podríem dir-ne l'hostilitat?– cap a les ciutats històriques. L'abandonament dels centres urbans, fruit d'un desplaçament massiu cap als eixamples urbans i els suburbis, és avui un dels problemes més apressants que tenen les nostres ciutats mitjanes. Un passeig pel centre històric d'Olot pot arribar a resultar desolador: situeu-vos a l'entorn del santuari de la Mare de Déu del Tura, i no veureu a penes ni botigues obertes ni pisos habitats. Un panorama que no és gaire diferent del que tindreu passejant pel centre de Manresa, o de Lleida, o de tantes i tantes altres ciutats.

Però l'esperança hi és, també a Olot. Una esplèndida rehabilitació recent, a tocar la plaça del Conill, m'ha fet pensar en el gest d'Oriol Bohigas –un arquitecte que es trobava més a prop de les idees de Jane Jacobs que no pas de Le Corbusier–, que va ser criticat quan se'n va anar a viure a la plaça Reial, en ple centre històric de Barcelona, considerat aleshores un lloc inadequat per a la gent com cal. Fora

bo que a Olot tingués més imitadors. Perquè com deia Jacobs, el que hi ha en joc és la supervivència mateixa de les ciutats.

BREVIARI

Una tesi doctoral recent, *L'obrador d'Antoni Peitavi i la producció de retaules als comtats del Rosselló i la Cerdanya (c. 1560-1592)*, presentada per Adrià Vázquez el novembre de 2022 al Departament d'Història i Història de l'Art de la Universitat de Girona, ha permès documentar l'activitat de l'escultor olotí Esteve Bosch (fl. 1587-1617) als comtats de rossellonesos. L'autor ha documentat als Archives Departamentales des Pyrénées Orientales (ADPO) la participació de l'“ymaginaire de la vila de Aulot” en la confecció del retaule de la Mare de Déu de Gràcia del convent dels agustins de Perpinyà (1588).

...

El propassat 1 de març, dins del cicle “Tribuna d'Arqueologia”, els arqueòlegs Albert Rubio i Ramon Viñas van impartir la conferència “Primeres descobertes d'art rupestre esquemàtic a les comarques gironines: abrics de la Mariana i Bellavista (Sales de Llierca, la Garrotxa)”. Aquestes representacions d'art rupestre esquemàtic localitzades en balms de l'Alta Garrotxa l'any 2021 es consideren les primeres troballes en abrics a l'aire lliure a la província de Girona. Malauradament, l'estat de conservació d'aquests murals està molt alterat.

...

En el llibre recentment aparegut de Francesc de Rocafiguera i Joan Miquel Merino *Els Gegants de Vic. D'improperis a símbols de la ciutat* (2022) es recorda l'origen olotí de les primeres figures conegudes dels gegants de Vic, del segle XIX. Una carta de 1832 conservada a l'Arxiu Comarcal de la Garrotxa, fa referència a la construcció dels gegants osonencs a la vila olotina gràcies a les gestions de la família Bolòs. Els autors coincideixen amb estudis anteriors que descartaven la intervenció de l'escultor Ramon Amadeu en aquells entremesos descrits en un text coetani com que “sa cara és de vigatans, mes ells prou són fills d'Olot”.

VIVÈNCIES / LA PRIMERA TRAVESSIA

JOAN TRESSERRAS

El 23 d'agost de 1953, enguany farà setanta anys, va tenir lloc al riu Fluvià la primera travessia competitiva nedant en el tram comprès entre els paratges dels Tossols i la resclosa de Can Basil. Era un riu net, que permetia els banys d'una manera lúdica i plaent, i jugar o prendre el sol als prats de les seves ribes, allà on l'arbrada ho permetia. A l'entorn d'aquest paradís es formaren unes anàrquiques penyes que prenién el nom del lloc on solien establir-se. Ben mirat, l'elecció del lloc venia condicionada per la disposició de temps lliure de cadascú. La més distant, la del Collell, era la dels més desvagats, entre els quals m'hi comptava junt amb els meus companys. La suma dels habituals al conjunt de penyes, incloent-hi alguna família els diumenges, no arribàvem als quatre gats.

Olot vivia d'esquena al riu i els que hi anàvem no vull dir que érem mal vistos, però quasi, quasi. Dominaven dues maneres de pensar: una d'ignorant benintencionada, que veia potents xucladors, corrents perillosos, records de persones ofegades... La paraula *gorra* ja els generava basarda. L'altra, la dominant i malintencionada, veia connotacions pecaminoses a cada bardissa en el sol fet d'un bany al riu. Era la hipòcrita moral de l'època, i encara faltaven anys perquè vinguessin a escombrar-la les sueques i els interessos turístics.

Amb aquest panorama, un grup de la penya del Collell, que no arribàvem als vint anys, aficionats a l'esport d'anar per lliure, se'ns va ocórrer organitzar una prova de natació, tipus travessia, prenent com a referència la ja consolidada a l'estany de Banyoles. L'únic tram del Fluvià sense obstacles amb una longitud raonable per a aquest tipus de prova era el comprès entre els Tossols i la resclosa de Can Basil. Per manca de plànols fiables i mitjans tècnics, en Vayreda Canadell –anys més tard, reconegut pintor–, Lluís Paluzie i el sotassignat, amb dos pals llargs que arribaven al fons del riu i una corda de vint metres, vam determinar la longitud de la travessia: dos de nosaltres nedant pel mig del riu i l'altre anotant des de la vora les vegades que els nedadors alternativament s'anaven avançant.

Un cop vista la possibilitat de la prova, començà la tasca d'obtenir l'autorització per poder-la portar a terme. I en aquell moment es manifestaren les dues maneres de pensar sobre els banys al riu de la societat de l'època, que he mencionat anteriorment. Anàrem a l'Ajuntament i ens atengué l'alcalde, en Pere Bretcha. Quan li vam exposar la idea, arrofà el nas i va respondre al·legant els possibles perjudicis,

tots i més, per directa i per passiva, que des del seu punt de vista planaven sobre una competició al riu. L'Ajuntament no donaria cap autorització per no fer-se'n responsable. Davant la nostra insistència, i com a persona dialogant que era, arribàrem a un acord: en primer lloc, volia una persona

gran que en fos el responsable i, en segon lloc, que ens preocupéssim que la Creu Roja local assegurés que actuaria en cas que fos necessari. Si complíem aquests dos punts, no hi hauria cap autorització municipal, però ens la *deixaria* fer. Donàrem el nom del doctor Josep M. Agustí, assidu del Collell, com a adult, i la Creu Roja respongué de manera entusiasta. Encara els recordo, el dia de la travessia, uniformats, amb cordes i salvavides, preguntant pels llocs més estratègics. Admirables voluntaris.

Tot anava sobre rodes: les tres penyes del riu hi col·laboraven amb entusiasme, sobretot convertint banyistes en nedadors per tal que la inscripció fos com més nombrosa millor. Però pocs dies abans de l'esdeveniment, va córrer el rumor que la prova no es faria, ja que no disposàvem de cap permís. Algú contrari a la prova havia presentat una denúncia. En previsió, just el dissabte abans, a primera hora del matí, vaig desplaçar-me a Barcelona –Teisa fins a Ripoll i tren fins a la capital– a trobar el senyor Draper, president de la Federació Catalana de Natació, conegut del meu pare, i en vaig obtenir una autorització oficial. Com que no érem un club i em considerà menor d'edat, l'expedí a favor del meu pare.

El dia de la travessia, els prats dels Tossols eren plens d'aficionats i curiosos. Els de la Creu Roja lluien els uniformes i els nedadors nerviosos –tots eren debutants– estaven a punt de prendre la sortida. En aquesta avinentesa, arribà una parella uniformada de la Guàrdia Civil demanant “por el responsable”. Els van dirigir cap a on em trobava i em preguntaren si tenia permís. Els vaig mostrar la carta de la Federació, que com totes les federacions esportives de l'època depenien de la Delegació Nacional de Deportes i portava impresa i ben destacada la bandera espanyola. La miraren atentament i no crec que arribessin a llegir-la: la bandera ja els va convèncer. S'acomiadaren tot dient: “Muchas gracias. Nosotros nos quedamos por aquí, por lo que necesite.” Al cap de pocs minuts, em trobava sobre una piragua donant el senyal de sortida. I així va començar la història de la natació a casa nostra.

Sempre he procurat en aquestes vivències evitar el protagonisme: tinc aversió al narcisisme. Aquesta vegada m'hauran de disculpar, però va anar així.

ACGAX. COL·LECCIÓ LLUÍS PALUZIE

MEMÒRIA D'ACTUALITAT / ELS MÉS VENUTS DE SANT JORDI

La Festa del Llibre, la festa de primavera, s'ha celebrat el dia de Sant Jordi. Els llibres preferits foren gramàtiques i diccionaris de la llengua catalana, els de les col·leccions Editorial Barcino, Sant Jordi i Nostres Clàssics.

Libres en particular: *Laura a la ciutat dels Sants*, de Miquel Llor, i *His-*

tòria de Montserrat, del P. [Anselm M.] Albareda; *Confessions*, de sant Agustí, traducció del canonge Dr. [Josep Maria] Llovera; *Fabiola [o l'església de les catacombes]*, de Nicolas Weiseman], versió catalana; *La llengua catalana*, d'Ivon l'Escop; *34 regles per a escriure correctament la llengua catalana*, de R.

Folch i Capdevila.

En nostra ciutat [Olot], quasi no es notà.

Llista de les obres més venudes a Catalunya la primera Festa del Llibre.

El Deber, núm. 1784 (25-IV-1931), p. 261.